

نظام مراقبت وقوع و پیامدهای بلایا (شناسایی مخاطرات¹ DSS)

مقدمه

وقوع بلایای طبیعی نظیر سیل، زلزله، طوفان و غیره، تلفات سنگینی بر جوامع انسانی وارد کرده و تأثیرات مخربی بر آن‌ها باقی می‌گذارد. این حوادث با نابودی ساختمان‌ها و زیرساخت‌های جامعه، هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی پدیده‌ای را بر جوامع و کشورها تحمیل می‌کند.

مخاطره²

رویدادی فیزیکی، پدیده یا فعالیت انسانی بالقوه خسارت‌زا است که ممکن است سبب تلفات جانی، ایجاد صدمه، خسارت به دارایی، ازهم گسیختگی اجتماعی و اقتصادی یا تخریب محیط زیست شود. به عنوان مثال: زلزله یک مخاطره است که می‌تواند بالقوه باعث آسیب جانی به کارکنان و همچنین وارد آمدن خسارت به ساختمان و لوازم و تجهیزات یا عملکرد مراکز ارایه خدمات بهداشتی درمانی شود. مخاطره همچنین می‌تواند باعث آسیب جانی یا مالی به جمعیت تحت پوشش شود. هر مخاطره‌ای با توجه به مکان، شدت، فراوانی و احتمال وقوع آن شناخته می‌شود.

1. Dss: Disaster Surveillance System

2. Hazard

ارسلان شیرزادی

کارشناس مسؤول مدیریت خطر
بلایا و حوادث معاونت بهداشت
دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

فرحناز شکارچی

کارشناس آموزش بهورزی
معاونت بهداشت دانشگاه
علوم پزشکی کرمانشاه

اهداف آموزشی

امید است خوانندگان محترم پس از مطالعه:

- مفاهیم بلایا را بیان کنند.
- انواع مخاطرات را توضیح دهند.
- دستورالعمل برنامه نظام مراقبت وقوع و پیامدهای بلایا را شرح دهند.

انواع مخاطرات

انواع مخاطرات عبارتند از:

۱. طبیعی:

- * با منشأ زمینی مانند زلزله، آتشفشان، سونامی
- * با منشأ آب و هوایی مانند طوفان، سیل، رانش زمین، خشکسالی و...
- * با منشأ زیستی مانند حمله جوندگان و اپیدمی

بیماری‌های واگیر

۲. انسان ساخت:

مانند انفجار، جنگ، سقوط هواپیما، آتش سوزی جنگل، حوادث شیمیایی و...
 بلایا^۱: از هم گسیختگی عملکرد یک جامعه که منجر به آسیب گسترده انسانی، اقتصادی - اجتماعی یا محیطی می‌شود و پاسخ به آن فراتر از ظرفیت جامعه است.

فلوچارت نظام مراقبت وقوع و پیامدهای بلایا

مسئول اجرای فعالیت‌های این فرآیند در سطح خانه بهداشت (بهورز) / در پایگاه بهداشتی (مراقب سلامت) / در مرکز خدمات جامع سلامت (کارشناس رابط مدیریت خطر بلایا) / در ستاد مرکز بهداشت (کارشناس واحد مدیریت خطر بلایا) شهرستان می‌باشد.

کاملاً مشخص شده و آمار آسیب‌ها و نیازها نهایی شدند، فرم ثبت داده‌های برنامه نظام مراقبت وقوع و پیامدهای بلایا که حاصل تجمیع فرم‌های SitRep¹ هستند، برای سطح بالاتر ارسال می‌شود. گزارش صفر الزامی است. چنانچه مخاطره ای منجر به هیچ آسیب یا خسارتی در منطقه تحت پوشش یا مراکز بهداشتی نشده باشد، ضروری است، گزارش صفر خسارات آن به سطح بالاتر ارسال شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به آموزش‌هایی که به‌روزان در خصوص مخاطرات و انواع آن دیده‌اند و چون با مفاهیم و دستورالعمل‌های بلایا آشنایی دارند، انتظار می‌رود نسبت به وقوع مخاطرات میزان حساسیت آن‌ها نیز افزایش یابد؛ زیرا ممکن است مخاطره بعدی منجر به آسیب شود. اطلاعات کل مخاطره را که حاصل نتیجه مخاطراتی که منجر به آسیب شده‌اند به کل مخاطرات است، محاسبه کنند.

پیشنهاد

با توجه به اینکه نبود بررسی و گزارش مخاطره‌ای ممکن است در وهله اول منجر به خسارت نشده باشد اما به‌روزان باید خود را موظف به گزارش همه خسارات بدانند هرچند میزان خسارت صفر باشد. چرا که در صورت عدم گزارش دهی ممکن است، مخاطره بعدی منجر به آسیب شدیدی شود.

دستورالعمل برنامه نظام مراقبت وقوع و پیامدهای بلایا

با توجه به نوع مخاطرات، لزوم گزارش برخی مخاطرات منوط به وقوع آن‌ها در واحد بهداشتی است. به عنوان مثال سرقت، آتش سوزی، قطع آب و...

این موضوع به این معنی است که در صورت وقوع این موارد در خارج از واحد بهداشتی، نیازی به گزارش آن‌ها نیست. این در حالی است که وقوع مخاطراتی نظیر سیل، زلزله و... حتی در صورتی که آسیب به واحد بهداشتی در پی نداشته باشد باید گزارش شوند.

پس از وقوع هر مخاطره، به‌روزان، مراقبان سلامت و مسوؤل مدیریت خطر بلایای مرکز فرم مربوط را حداکثر طی ۱۰ روز بعد از وقوع مخاطره تکمیل می‌کند.

با توجه به ماهیت برخی مخاطرات نظیر آتش سوزی، سرقت و... آسیب‌ها و خسارات بلافاصله قابل ارزیابی و گزارش است. فرم ثبت داده‌های برنامه نظام مراقبت وقوع و پیامدهای بلایا در اولین فرصت تکمیل و به سطح بالاتر گزارش می‌شود و لزومی به گذشت ۱۰ روز نیست.

در خصوص برخی مخاطرات نظیر زلزله، سیل، رانش زمین و... که امکان برآورد سریع خسارات و آسیب‌ها نیست، ضروری است فرم گزارش وضعیت حادثه (SitRep) که در واقع گزارش تدریجی و فوری مخاطرات بوده و به منظور تعیین وضعیت موجود و پیش‌بینی نیازها و مداخلات مربوط است به شکل مستمر تکمیل و به سطح بالاتر ارسال شود. در پایان ۱۰ روز که وضعیت

1. situation report

نمونه فرم ثبت داده‌های مراقبت پیامدهای بلایا

فرم ثبت داده‌های مراقبت وقوع و پیامد بلایا گزارش فوری: گزارش فصلی: سال:

این فرم طی ۲ هفته بعد از وقوع یک مخاطره تکمیل می شود. برای منابع اطلاعات هر سوال به جدول مربوطه در راهنمای برنامه مراجعه شود.	
نام دانشگاه	۱
نام شهرستان	۲
نام مرکز	۳
نوع مخاطره (بر اساس کدهای پیوست)	۴
تاریخ وقوع مخاطره	روز: ماه: سال:
زمان شروع وقوع مخاطره	ساعت: دقیقه:
تعداد کارکنان مصدوم بستری	نفر
تعداد کارکنان مصدوم سرپایی	نفر
تعداد کارکنان فوت شده	نفر
جمع غیبت کارکنان از کار در مرکز (طی ۲ هفته بعد از وقوع مخاطره)	نفر ساعت (مثال ۲۰ نفر به مدت ۵ ساعت)
میزان خسارت سازه ای به مرکز (شامل دیوار، سقف و ستون)	درصد
میزان خسارت غیر سازه ای به مرکز (شامل تاسیسات آب و برق و گاز، تجهیزات، لوازم و وسایل، درب‌ها و شیشه‌ها و امثالهم)	درصد
میزان اختلال در ارائه خدمات مرکز (طی دو هفته بعد از وقوع مخاطره)	برنامه درصد
	بیماری واگیر
	بیماری غیر واگیر
	بهداشت محیط
	بهداشت حرفه‌ای
	بهداشت خانواده
	تغذیه
	آموزش بهداشت
جمع خسارات اقتصادی به مرکز (شامل خسارات سازه ای و غیر سازه ای، بدون احتساب خسارات به درآمد)	ریال
کل تعداد جمعیت تحت پوشش مرکز	۱۵
تعداد جمعیت تحت پوشش که تحت تاثیر مخاطره قرار گرفتند (منظور تعداد افرادی که نیاز فوری به امداد رسانی دارند)	نفر
جمع تعداد جمعیت مصدوم در منطقه تحت تاثیر (بایبیمار در صورت اپیدمی) - موارد بستری	نفر
جمع تعداد جمعیت مصدوم در منطقه تحت تاثیر (بایبیمار در صورت اپیدمی) - موارد سرپایی	نفر
جمع تعداد جمعیت فوت شده در منطقه تحت تاثیر	نفر
جمع تعداد ساختمان خسارت دیده در منطقه تحت تاثیر	ساختمان
متوسط میزان خسارت به کل ساختمان‌ها در منطقه تحت تاثیر	درصد
جمع خسارت اقتصادی در منطقه تحت تاثیر	ریال
نام و نام خانوادگی کارشناس برنامه	تاریخ تکمیل:
	امضاء